

på at pacificere ventrefløjaktivisterne. Den viser imidlertid også, hvordan et begavet menneske mobiliserer sine reserver og nægter at lade sig kue. Det var under fængselsopholdet, at den kontakt blev skabt, der gjorde Marie Nielsen til også privat ven af Martin Andersen Nexø og hans hustru.

Ud over Marie Niensens fængselsdagbog indeholder Houmanns og Things bog også vigtige kilder til belysning af venstrefløjens organisations- og udgivelsesvirksomhed i årene efter 1918 samt væsentlige korrespondancer mellem de to danske og fremtrædende repræsentanter for Komintern om de skismatiske forhold i Danmark.

Det er dobbeltheden – politisk samarbejde og personligt venskab – der giver »Venskab og revolution« en særlig åbenhed i skildring og karakteristik af aktørerne i de turbulente enhedsbestræbelser på venstrefløjens. Personligt perspektiv og tendens kommer tydeligt til udtryk i brevene, men samtidig også en klar og renlivet idealistisk indstilling til sagen, skabelsen af et revolutionært arbejderparti i Danmark. Både direkte og indirekte giver brevvekslingen et godt billede af det personlige engagement og den opofrelse i form af arbejde og penge, der blev ydet for at organisere den revolutionære bevægelse med dens brogede, konfliktskabende persongalleri. Det blev sprængningen af venstrefløjens i Blågårdspartiet og Møntergadepartiet i 1922, der fremmedgjorde Nexø og Marie Nielsen for hinanden. Korrespondancen i 1922/23 viser, hvordan de på trods af helt forskellige tolkninger af spaltningen, dens årsager og konsekvenser forsøgte at opretholde det personlige, nære forhold, men i virkeligheden havde ingen af de to forståelse for modpartens divergerende politiske opfattelse.

Brevene og deres kontekst kommenteres løbende af udgiverne så de kan læses i et sammenhængende episk forløb, næsten som en roman. Samtidig har man opretholdt det almindelige videnskabelige apparat, så bogen fungerer glimrende som mere traditionel kildeudgivelse.

Publiceringen af dette til dels ukendte materiale knytter godt an til Houmanns store udgivelse af Martin Andersen Nexø's breve og Morten Things bibliografiske og biografiske arbejder om Marie Nielsen. Men »Venskab og revolution« læses nemt på sine egne præmisser. Korrespondancen har en elementær dramatisk spænding i modstillingen af fælles begejstring og lidenskabelig tro på den revolutionære sag, og af kun dårligt skjult individuel skuffelse da vejene skilles. Brevene er redigeret sammen til en så spændende helhed, at de nemt kan læses uden for snævre faghistoriske kredse. De næsten appellerer om at blive brugt i dramatisk form.

Mogens Nielsen

ROBERT FRAZIER: *Anglo-American Relations with Greece. The Coming of the Cold War, 1942-1947.* Macmillan (London 1991). £ 45.00.

Bogen undersøger udviklingen af den britisk-amerikanske politik over for Grækenland i perioden 1942-1947. Hermed kommer forfatteren ind på to for historikeren vanskelige men for Grækenlands nyere historie væsentlige perioder, den tyske besættelse og den græske modstandskamp (1941-1944), samt de første år af den græske borgerkrig (1946-1949). Forfatterens tese er, at den kolde krigs stærke ideologiske præg hænger nært sammen med den britiske beslutning i

begyndelsen af 1947 om at opgive hjælpen til den græske regering. I udtalt modsætning til England, der aktivt støttede den græsk eksilregering og var rede til at gribe ind i de indre forhold i Grækenland, førte USA frem til december 1946 en langt mere tilbageholdende politik. Bortset fra i forholdet til Palæstina var de britisk-amerikanske modsætninger frem til slutningen af 1946 intetsteds mere udtalte end over Grækenland. Et væsentligt eksempel herpå var spørgsmålet om den græske konge, George II, som var flygtet i forbindelse med den tyske besættelse i april 1941. Briterne ønskede, at kongen skulle vende tilbage til Grækenland umiddelbart efter en tysk rømning. Dette mødte modstand blandt de græske partisaner og først og fremmest i den største modstandsbevægelse EAM. Man ønskede ikke kongen tilbage før systemspørgsmålet var afgjort ved en folkeafstemning. EAMs argument var, at man ikke havde tillid til kongens demokratiske sindelag, eftersom man betragtede ham som ansvarlig for oprettelsen af Ioanis Metaxas autoritære antikommunistiske diktatur i august 1936. Amerikanerne støttede EAMs krav. (Kongen vendte først tilbage efter en folkeafstemning, der fandt sted i september 1946). Den amerikansk-britiske uenighed kom atter tydeligt til udtryk under de såkaldte »December-kampe« i 1944, hvor enheder fra EAM kom i kamp med britiske styrker i Athen. I den forbindelse indtog amerikanerne en strikt neutral holdning. Den amerikanske politik blev dog hurtigt ændret i anden halvdel af 1946. Amerikanerne var på det tidspunkt blevet mistænksomme over for Sovjets hensigter i regionen (Sovjet opsagde Montreux-aftalen samme år). I forbindelse hermed begyndte den amerikanske generalstab at tillægge Grækenland en væsentlig strategisk betydning. Dette i kombination med den britiske beslutning om at opgive hjælpen til Grækenland betød, at formuleringen af Truman-doktrinen fik en afgørende og langvarende betydning for, hvad forfatteren kalder karakteren af den kolde krig. Den republikansk dominerede kongres og den amerikanske offentlighed var dårligt forberedt på denne væsentlige ændring i USAs politik over for Grækenland. Derfor valgte Truman at fremhæve det ideologiske aspekt dvs. anti-kommunisme som det væsentligste argument for at yde den græske regering økonomisk og militær støtte mod de kommunistiske partisaner. Dette oprindelige ad-hoc argument blev således til en fast bestanddel i den kolde krig.

Frazier bygger på et omfattende upubliceret materiale fra britiske og amerikanske arkiver og særlig på akter fra henholdsvis det britiske og amerikanske udenrigsministerium.

Hovedvægten i fremstillingen ligger på den amerikanske og britiske politik over for Grækenland, og der er primært tale om en studie i international politik. Læseren skal derfor ikke vente at finde hverken systematisk gennemgang eller eksplicit stillingtagen til forskningsdiskussionerne vedrørende græsk historie i perioden. Det skal dog nævnes, at bogen indeholder overraskende meninger herom. Således er det forfatterens opfattelse, at ovennævnte »December-kampe« flyttede den græske vælgeropinion til højre og var med til at berede højrefløjens valgsejr i marts 1946 og dermed sikre kongens tilbagevenden i september samme år. (Konsekvenserne af venstrefløjens boykot af valget diskuteres ikke nærmere). Synspunktet dokumenteres ikke og må stå for forfatterens egen regning. I den forbindelse skal det siges, at det forekommer undertegnede vanskeligt at forestille sig det muligt at kvantificere græsk vælgeropinion anno 1946.

Forfatteren nævner, at amerikanerne helt og holdent var afhængige af britisk information om Grækenland. Her må man undre sig over, at den i før- og

efterkrigstidens græske politik kolossalt indflydelsesrige industri- og handelsmagnat Bodosakis-Athanasiadis ikke nævnes og at hans eventuelle betydning ikke diskuteres. I andre værker (Fivos Ikonmidis, Athen 1984, samt William Hardy McNeill, London 1947) der dækker samme periode fremgår det, at briterne havde ham mistænkt for at arbejde for det amerikanske OSS. Det er ligeledes blevet fremhævet, at han gennem et eget privat efterretningsnet havde adgang til græske regeringshemmeligheder. Efter befrielsen dannede i april 1945 en af hans protegéer, admiral Petros Vulgaris regering for en kort periode.

Bogen udmærker sig ved at drage den britisk-amerikanske politik over for Grækenland ind i en større regional sammenhæng, omend ansatsvis. For den som er interesseret i international politik vil bogen være nyttig og interessant. For den interesserede i græsk historie bør læsning af Frazier's værk suppleres med anden litteratur.

Mogens Pelt